

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОВЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА

Дячук Н.В.,

Житомирський державний університет імені Івана Франка,
вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, 10008

natadiachuk@gmail.com

ORCID iD 0000-0002-3713-3881

Стаття присвячена психолінгвістичним аспектам мовлення політичного лідера. Увага фокусується на методиці дослідження аспектів політичного лідера, запозиченого з області психолінгвістики. Аналіз базується на промові американського політика-жінки Г. Клінтон. Встановлено, що промова є структурованою, змістовною, логічно зв'язною з використанням доцільних методів впливу на аудиторію слухачів.

Ключові слова: політичне мовлення, психографологічний аналіз, коефіцієнт лексичної різноманітності, коефіцієнт дієслівності, коефіцієнт логічної зв'язності, коефіцієнт емболії.

Дячук Н.В.

Психолінгвістические характеристики речи политического лидера

Статья посвящена психолінгвістическим аспектам речи политического лидера. Внимание фокусируется на методике исследования аспектов политического лидера, заимствованного из области психолінгвістики. Анализ базируется на речи американского политика-женщины Х. Клинтон. Установлено, что речь является структурированной, содержательной, логично связанной с использованием целесообразных методов воздействия на аудиторию слушателей.

Ключевые слова: политическая речь, психографологический анализ, коэффициент лексического разнообразия, коэффициент глагольности, коэффициент логической связанности, коэффициент эмболии.

N. Diachuk

Psycholinguistic features of political leader speech

Political language has always been an important socio-cultural phenomenon. The article focuses on some psycholinguistic aspects of a political leader speech. Attention is paid to the psycholinguistic methodology of studying aspects of political leader speech peculiarities. The analysis is based on Hillary Clinton's concession speech. The purposes of the article are to analyze the speech of the American political leader from the point of view of psycholinguistics and characterize the psychological state of the political individual during her speech. It has been established that the speech is characterized by long and complex sentences, which indicates a slight emotionality of the speaker. The vocabulary diversity coefficient is high enough and indicates the richness, diversity and eloquence of the language policy. The verb correlation coefficient indicates a low aggressiveness of the speech, in which gratitude to voters for support and expressing a desire to cooperate with the elected presidential candidate for the sake of the bright future of a common homeland. The logical coherence coefficient indicates a logically structured speech, which is characterized by logic and connectivity. The rate of embolism is extremely low, which indicates the high level of the politician's speech and the corresponding social status of the speaker. The speech is structured, meaningful, logically connected with the use of appropriate methods of influencing the audience.

Key words: political speech, psychographical analysis, lexical diversity coefficient, verb correlation coefficient, logical coherence coefficient, embolism coefficient.

Вступ. Політична діяльність відноситься до діяльності мовленнєвої, тому кожен успішний політик не може не брати до уваги факт, що його діяльність нерозривно пов'язана зі словом. Слово — найважливіше знаряддя політика. Провідною ланкою у досягненні бажаного є вміння політика говорити та висловлювати думки вміло, впевнено та переконливо. Мовлення визначається як головний засіб впливу та інструмент управління аудиторією.

Якщо політика визнається як мистецтво керування державою, то ключовим моментом в успішній взаємодії зі слухачами стає мудре управління аудиторією за допомогою мовлення. Мова політиків завжди слугувала знаряддям зіставлення їх політичних ідей, боротьби поглядів, зіткнення різних психологічних типів політичних лідерів та пропаганди власних політичних вподобань.

Але головною темою звернення політиків до людей є ідея єдності нації та народу, яку невідмінно треба реалізовувати, поширюючи свої ідеї за допомогою словесних та семіотичних засобів впливу.

В останні роки лінгвісти розширили межі поняття «мовлення», щоб визначити розряди використання мови та її функціонування у всіх сферах життя. Основна увага щодо політичного дискурсу, окрім стилістики, текстової лінгвістики, синтаксичних особливостей або форматів дискурсу, була прикута до більш глибокого та багатозначного пояснення макроструктур та комунікативних функцій.

Політичний дискурс відіграє суттєву роль у формуванні народної думки та настрою. Успішний політик — це красномовний оратор, який здатен керувати емоціями слухачів, їхньою увагою та розумом. Мова політика повинна бути точно організована. Основна ідея мовного виступу політичного лідера спрямована на сильну політичну тенденцію з чіткою логікою та силою. Ефективна політична промова ґрунтується на положеннях про етику, естетику, соціологію, психологію, логіку, літературу та лінгвістику. Мовлення повинно виконувати щонайменше такі функції: демонструвати здорову та правильну політичну думку, залучати аудиторію активно мислити, рухатись, приймати точку зору спікера, заохочувати аудиторію до спільних дій.

Вивчаючи політичну мову за обставин, коли враховуються всі її функції та варіації, можна дізнатися більше про те, як мова впливає на сприйняття, переконання та ідентичність аудиторії.

У ході вивчення та аналізу мовлення політичної еліти можна виявити стратегії та тактики аргументації, що використовуються політиками під час звертання до слухачів з ціллю переконати їх у своїй правоті. Дослідження політичних виступів дають можливість прогнозувати подальші дії та наміри політиків та, що найголовніше, встановити найбільш ефективні балансири впливу на потенційного слухача, щоб залучитися його підтримкою у подальшому.

Зв'язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями. Дане дослідження важливе з точки зору академічної політології в інформуванні державної політики як практикуючих у сфері політики, так і політичних діячів або державних службовців, які прагнуть зрозуміти політику в будь-яких ракурсах. Дослідження, виконане у межах даної теми, здатне викликати зацікавленість до політичної сфери та більш глибоко відобразити причини політичних перемог та поразок.

Критичний огляд літератури, концептуальних рамок, гіпотез. Мова політики як дискурс — це область, що постійно розвивається та розширю-

ється. Питання політичної комунікації стало ключовим у роботах таких вчених, як Ф.С. Бацевич, Т.М. Ващук, А.В. Ковалевська, Т.Ю. Ковалевська, Н.В. Кондратенко, Н.В. Кутуза, Н.В. Петлюченко, К.С. Серажим, Л.Л. Славова, Л.М. Синельникова, О.М. Холод. Серед закордонних вчених відомі імена А.М. Баранова, Е.В. Будаєва, Т.А. ван Дейка, Р. Водака, В.З. Дем'янова, М. Едельмана, Дж. Лакоффа, Л. Лассвелла, Е. Лассан, П.Б. Паршина, Н.М. Розанової, О.А. Романова, П. Серіо, І.Ю. Черепанової, А.П. Чудінова, О.Й. Шейгал, в роботах яких плідно представлені результати дослідження мовних політичних питань.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Публічна мова є важливим соціально-культурним явищем. Вона завжди викликала велику зацікавленість вчених у галузі когнітивної лінгвістики. Проте більшість досліджень в основному зроблена з точки зору перекладу, стилістики, риторики тощо. Незалежні дослідження проводяться в жанровому аналізі, який фокусується як на мовній реалізації тексту, так і на комунікативних функціях, які виконує текст.

Важливо усвідомити факт, що інформація існує як ресурс, корисний запас думок та бачень, а не просто виступає порожніми словами, що йдуть всупереч ділу. Нове бачення ролі слова у політичній мові прояснило об'єктивну роль мовленнєвих технологій та конструктивне функціонування слова в житті не тільки політика, а й всього суспільства у створенні загальносуспільних становлень.

Дослідження мовлення політичного персонажа дає можливість вивчити індивідуальний дискурс у всіх його проявах, беручи до уваги різні комунікативні ситуації. Для глибшого і детальнішого вивчення такого дискурсу велике значення має застосування психолінгвістичних засобів дослідження, які допомагають через мову зрозуміти психологічні явища індивіда. Усе ж представлена до уваги проблема мало фокусується на психолінгвістичних аспектах дослідження мови політиків. Тому означена стаття присвячується психолінгвістичним моментам дослідження та використанню одного з найпотужніших методів психолінгвістики — психографологічному аналізу для вивчення мовлення політичних лідерів.

Об'єктом дослідження вважаємо психолінгвістичні компоненти мовленнєвої комунікації, а саме стратегії аргументації та переконання, що застосовуються дипломатами у політичному мовленні. **Предметом** дослідження вважаємо систему лінгвістичних та психолінгвістичних знарядь, характерних для створення політичного тексту із суттєвим потенціалом аргументів. Актуальність роботи представлена значущою вагою політичних

висловлювань, стратегій та тактик переконань, якими політичні лідери постійно користуються у політичних виступах та зверненнях до аудиторії слухачів.

У сучасному світі величезне значення мають політичні події не тільки на внутрішньополітичному рівні країни, а й на міжнародній арені. Важливо бути обізнаними у питаннях політики та володіти знаннями про методи впливу на аудиторію і взаємодію з нею не тільки в Україні, а й за її межами, зокрема в США, оскільки Америка є однією з найбільш розвинених та впливових держав світу. Тому **цільми** заявленої статті є аналіз мовлення політичного лідера Америки, зокрема першої леді США та кандидата у президенти Гіллари Клінтон, з позицій психолінгвістики, а також характеристика її психологічного стану під час промови після поразки на виборах президента США.

Методологія дослідження. Для дослідження різного роду текстів та мовлення індивіда широко застосовують метод психографіки. Він фокусується на дослідженні психологічних змін людини: її діяльності, потреб, бажань, інтересів, цінностей, установок, особистісних рис, особливостей процесу прийняття рішення і поведінки в цілому [6]. Загалом психографіка дозволяє охарактеризувати особистість з точки зору її психологічного стану — її роль у житті суспільства, роду діяльності, життєвих позицій тощо [5]. У результаті розвитку психографіки був розроблений психографологічний аналіз, що має на меті виявити особливості поведінки особи, визначити залежність її мовлення від внутрішнього стану. Метод психографологічного дослідження спрямований на дослідження вербальних характеристик текстів. Під час застосування представленого методу до уваги береться: показник обсягу тексту, кількість речень, їх середній розмір, коефіцієнт лексичної різноманітності, коефіцієнт агресивності (дієслівності), коефіцієнт логічної зв'язності, коефіцієнт емболії [3, 59].

Матеріалом дослідження було обрано промову Гіллари Клінтон після поразки на виборах президента США [1]. Оскільки текст дослідження це політична промова, що адресується виборцям з метою подяки за підтримку, то його обсяг є незначним. Це зумовлено тим, що, виголошуючи промову, політичний діяч має говорити коротко, влучно, лаконічно, щоб аудиторія зрозуміла та проявила зацікавленість. Загалом, промова Гіллари Клінтон складається з 73 речень, які вміщують 1177 слів. У своїй промові вона іноді використовує прості короткі речення, що робить її мову простою та доступною для народу, наприклад: *Thank you. Thank you all very much. Thank you so much. A very rowdy group. Thank you, my friends. Thank you. Thank you. ... Thank you so very much for being here. I love you all, too.... We don't just respect that. We cherish it. ... It is, it is worth it* [1].

Проте здебільшого перша леді США оперує складними розгорнутими реченнями, зазвичай ускладненими однорідними членами, протиставленнями, щоб вдатися до більшої експресивності та привернути увагу аудиторії до певних аспектів промови: *This is not the outcome we wanted or we worked so hard for, and I'm sorry we did not win this election for the values we share and the vision we hold for our country. So let's do all we can to keep advancing the causes and values we all hold dear. Making our economy work for everyone, not just those at the top, protecting our country and protecting our planet* [1].

Показник обсягу мовленнєвої продукції в словах свідчить про особистісні особливості автора, ступінь його комунікативності, екстровертності та інтровертності, позитивну або негативну мотивацію. Мовленнєва продукція в промові Гіллари Клінтон є трохи завелика, як бачимо з прикладів. Є підстава стверджувати, що мовленнєва поведінка політика демонструвала напруженість психофізичного стану та емоційної збудливості [4].

Наявність середнього розміру речень є показником особливостей вербального інтелекту чи різкої зміни емоційного стану. Промова Г. Клінтон містить в собі речення різних розмірів від дуже коротких (2 слова) до досить довгих (понад 20 слів). Вважаємо це причиною різних переживань та зміни емоцій оратора. Короткі речення, як правило, висловлюються як подяка народу Америки за підтримку та довіру. У даному контексті спостерігається спокій та задоволення політика. Довгі за розміром речення вживаються для наголошення на цінностях Америки, які не вдалося політику розвивати на посаді президента, або моментах співчуття громадянам, мрії яких не здійснилися (*This is not the outcome we wanted or we worked so hard for, and I'm sorry we did not win this election for the values we share and the vision we hold for our country.; We spent a year and a half bringing together millions of people from every corner of our country to say with one voice that we believe that the American dream is big enough for everyone.; And to all the women, and especially the young women, who put their faith in this campaign and in me: I want you to know that nothing has made me prouder than to be your champion.*) [1]. Такі речення демонструють емоційне перенапруження, роздратування, невдоволення з приводу ситуації. Серед змісту вдячності за підтримку, надію та віру можна відчутти ноти печалі, суму та розчарування, які присутні у мовця під час промови.

Коефіцієнт лексичної різноманітності є одним з найпотужніших у психолінгвістичній діагностиці тексту, оскільки свідчить про інтелектуальний потенціал мовця. Цей показник поєднує у собі співвідношення кількості та якості. Лексичне багатство мовлення твориться синонімічними рядами: чим повніший синонімічний ряд, тим більша можливість відбору відповідно до змісту

й мети висловлювання. Представлена політична промова є досить насиченою з позицій лексики, хоча й досить доступна для публіки. У своїй промові Г. Клінтон використовує синоніми, щоб підсилити висловлену точку зору, чіткіше роз'яснити ситуацію та зберегти повноту висловлювання: *But I feel pride and gratitude for this wonderful campaign that we built together. This vast, diverse, creative, unruly, energized campaign.; It was about the country we love and building an America that is hopeful, inclusive, and big-hearted.; We cherish it. It also enshrines the rule of law;* [1]. Коефіцієнт лексичної різноманітності у промові Гіллари Клінтон становить 30 %, що свідчить про достатній інтелектуальний потенціал мовця.

Коефіцієнт дієслівності — це співвідношення кількості дієслів і дієслівних форм (дієприслівників та дієприкметників) до загальної кількості слів. Людина з високим показником зазначеної категорії характеризується рішучістю дій, нестабільним емоційним станом та підвищеною агресивністю. У Гіллари Клінтон коефіцієнт дієслівності становить 15 %, що є в межах норми та свідчить на користь кандидата у президенти. Тобто, промова політика не є агресивною, войовничою або ворожою до свого опонента. Перша леді США не звучить імпульсивно, натомість ретельно підбирає та обдумує лексичний вибір одиниць. Найбільш повторюваними дієсловами політичного тексту є: *thank, hope, want, know, believe, to be grateful*, що виражають вдячність політика народу за їхню довіру, підтримку та віру у світле майбутнє Америки, що є приємним для вуха аудиторії: *Thank you. Thank you all. Thank you. Thank you all have much. Thank you. Thank you all very much. Thank you so much. A very rowdy group. Thank you, my friends. Thank you. Thank you. ... I hope that he will be a successful president for all Americans. ... I am so grateful to stand with all of you. I want to thank Tim Kaine and Anne Holton for being our partners on this journey. ... I am so grateful to stand with all of you. I will always be grateful to the talented, dedicated men and women at our headquarters in Brooklyn and across our country. I am incredibly honored and grateful to have had this chance to represent all of you in this consequential election* [1]. В останніх реченнях важливого значення набувають інтенсифікатори *so* та *incredibly*, які звучать особливо експресивно для підсиленої виразності та психологічно мотивованої властивості мовленевого елемента, що спрямовано на покращення сприйняття, підтримку загостреної уваги, активізації мислення та чуттєвої напруги слухача.

Коефіцієнт логічної зв'язності вираховується за формулою співвідношення загальної кількості службових слів (сполучників, прийменників) до загальної кількості речень. Величини в межах одиниці забезпечують гармонійну пропорцію службових слів до синтаксичних конструкцій у тексті. Коефіцієнт логічної зв'язності

завжди позитивно відзначається на ефективності тексту. Чим більша кількість службових слів у реченні, тим більше текст є логічно зв'язним та краще сприймається слухачами. Коефіцієнт логічної зв'язності обраної нами промови становить 0,38 %, що є досить непоганим показником. Майже в кожному реченні спостерігається найбільш вживаний сполучник *and*, який слугує найпростішим способом сполучення. Про це свідчать наступні речення: *Last night I congratulated Donald Trump and offered to work with him on behalf of our country. ... This is not the outcome we wanted or we worked so hard for, and I'm sorry we did not win this election for the values we share and the vision we hold for our country. ... You represent the best of America, and being your candidate has been one of the greatest honors of my life. ... This is painful, and it will be for a long time. ... But I still believe in America, and I always will. ... We respect and cherish these values, too, and we must defend them. ... So let's do all we can to keep advancing the causes and values we all hold dear. And so we need — we need you to keep up these fights now and for the rest of your lives. And to all the women, and especially the young women, who put their faith in this campaign and in me.* Можна стверджувати, що промова Г. Клінтон орієнтована на спокійне, нескладне сприйняття її аудиторією без мети аналізу, критики, вибору на чийсь користь, натомість звучить як подяка та готовність працювати на благо Америки разом з народом та обраним президентом. Серед інших прийменників, які слугують засобами зв'язку, знаходимо і більш складні прийменники: *but; as; or even; so; if; because*, які не ускладнюють сприйняття промови, а слугують способом урізноманітнити політичний дискурс.

Коефіцієнт емболії мовлення вираховується співвідношенням кількості ембол до кількості всіх слів дискурсу. Емболи — слова, які не несуть у собі семантичного навантаження. Сюди відносять повтори, нецензурну лексику, вигуки тощо. Коефіцієнт емболії дозволяє виявити рівень культури мовлення, місце у суспільстві, рівень вербального інтелекту [2].

Коефіцієнт емболії, тобто засміченості мовлення у промові Г. Клінтон, є досить низьким (0,2 %). Такий показник дає змогу зробити висновки, що промова першої леді є заздалегідь підготовленою публічною промовою. Текст вимовляється високопоставленою особою, для якої використання нецензурної лексики є неприпустимим. Це пояснює повну її відсутність у промові. Проте Г. Клінтон декілька разів була змушена перервати промову та повторити свої слова, зважаючи на реакцію аудиторії та аплодисменти з приводу промови: *Finally... Finally, I am so grateful for our country and for all it has given to me.; Because, you know — you know, I believe we are stronger together and we will go forward together* [1].

Результати дослідження та обговорення. Проаналізувавши промову Гіллари Клінтон за допомогою психографологічного методу встановлено, що у промові переважають довгі та складні речення, що свідчить про незначну емоційність мовця. Коефіцієнт словникового різноманіття є достатньо високим (30 %) і засвідчує багатство, різноманітність та красномовність мови політика. Коефіцієнт дієслівності (15 %) свідчить про низьку агресивність промови, в якій простежується подяка виборцям за підтримку та бажання співпрацювати з обраним кандидатом на пост президента заради світлого майбутнього спільної батьківщини. Коефіцієнт логічної

зв'язності (0,38) вказує на логічно структуровану будову промови, яка характеризується логічністю та зв'язністю. Коефіцієнт емболії (0,2 %) є надзвичайно низький, що свідчить про високий рівень мовлення політичного діяча та відповідний соціальний статус мовця. Промова кандидата у президенти США Гіллари Клінтон є структурованою, змістовною, логічно зв'язною з використанням доцільних методів впливу на аудиторію слухачів.

Перспективи подальших досліджень. У подальшому планується вивчити показники політичного мовлення із застосуванням методу психографіки у гендерному розмежуванні політичних діячів.

ДЖЕРЕЛА

1. Hillary Clinton's Concession Speech [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.theguardian.com/us-news/2016/nov/09/hillary-clinton-concession-speech-full-transcript>
2. Залевская А.А. Введения у психолінгвістику / А.А. Залевская. — М., 2000. — 382 с.
3. Засекіна Л.В. Психолінгвістична діагностика / Л.В. Засекіна, С.В. Засекін. — Луцьк : Вежа, 2008. — 188 с.
4. Зернецький П.В. Мовленнєві типи особистості та розвиток змісту дискурсу. — К., 2004. — С. 75–77.
5. Педагогическая психология: учебное пособие / Под. ред. И.Ю. Кулагиной. — М. : ТЦ Сфера, 2008. — 290 с.
6. Татенко В.О. Психология впливу: суб'єктна парадигма. — Сталь, 2000. — Вип. 3(6). — С. 3–18

REFERENCES

1. Hillary Clinton's Concession Speech. <https://www.theguardian.com/us-news/2016/nov/09/hillary-clinton-concession-speech-full-transcript>
2. Zalevskaia, A. A. (2000). Vvedenie v psikholingvistiku [Introduction to Psycholinguistics]. M., 382.
3. Zasekina, L. V., Zasekin, S. V. (2008). Psikholingvistichna diahnostyka [Psycholinguistic Diagnostics]. Lutsk: «Vezha», 188.
4. Zernetskyi, P. V. (2004). Movlennevi typy osobustosti ta rozvytok zmistu dyskursu [Personality's Speech Types and Discouse Content Development]. K., 75–77.
5. Kulagina, I. U. (2008). Pedagogicheskaiia psikhologiiia [Pedagogical Psychology]. M.: «TTS Sphera», 290.
6. Tatenko, V. O. (2000) Psyhologiiia vplyvu: subiektna paradyhma [Psychology of Influence: Subjective Paradigm]. «Stal» (36), 3–18.